

Comunicat de Bergen

L'EEES: assoliment
dels objectius

Nosaltres, els ministres responsables de l'educació superior en els països participants en el procés de Bolonya, ens hem reunit per dur a terme una revisió a mitjà termini i per definir objectius i prioritats per al 2010. En aquesta conferència, hem donat la benvinguda a Armènia, Azerbaidjan, Geòrgia, Moldàvia i Ucraïna com a nous països participants en el procés de Bolonya. Tots nosaltres compartim una entesa comuna dels principis, els objectius i els compromisos del procés tal com s'expressen a la Declaració de Bolonya i els comunicats posteriors de les Conferències Ministerials de Praga i Berlín. Ratifiquem el nostre compromís envers la coordinació de les polítiques a través del procés de Bolonya per tal d'establir l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) abans de l'any 2010, i ens comprometem a ajudar els nous països participants en la implementació dels objectius del procés.

I. COL·LABORACIÓ

Volem subratllar el paper cabdal de les institucions d'educació superior, el seu personal i els seus estudiants com a agents del procés de Bolonya. El seu rol en la implementació del procés esdevé d'allò més important ara que les reformes legislatives necessàries ja es troben àmpliament instaurades, i nosaltres els encoratgem per continuar endavant i intensificar els seus esforços en pro de l'establiment de l'EEES. Acolim de bon grat el compromís clar de les institucions d'educació superior a través d'Europa envers el procés, i reconeixem que cal temps per poder optimitzar l'impacte del canvi estructural en els currículums i, per tant, garantir la introducció dels processos innovadors d'ensenyament i aprenentatge que Europa necessita.

Acolim de bon grat el suport de les organitzacions representatives de les empreses i els agents socials i esperem que s'intensifiqui la cooperació envers l'assoliment dels objectius del procés de Bolonya. Així mateix, donem la benvinguda a les aportacions de les institucions internacionals i les organitzacions associades al procés.

II. AVALUACIÓ

Prenem nota dels avenços significatius fets envers la consecució dels nostres objectius, tal com s'exposa a l'informe general 2003-2005 del Grup de Seguiment, a l'informe de l'Associació d'Universitats Europees (EUA) *Tendències IV* i a l'informe de l'Associació de Sindicats Nacionals d'Estudiants d'Europa (ESIB) *Bolonya amb ulls d'estudiant*.

A la nostra reunió de Berlín vam demanar al Grup de Seguiment que fes una avaluació a mitjà termini, centrada en tres prioritats: el sistema de titulacions de grau, l'assegurament de la qualitat i el reconeixement de títols i cicles

d'estudi. A partir de l'informe d'avaluació, vam poder constatar que s'havien fet uns progressos substancials en aquestes tres àrees prioritàries. És important garantir la uniformitat dels avenços arreu dels països participants. Per tant, veiem la creixent necessitat de compartir l'expertesa que permeti la creació de capacitats tant en els àmbits institucional com governamental.

El sistema de titulacions

Constatem amb satisfacció la implementació a gran escala de l'estructura de la titulació universitària de dos cicles que compta amb la participació de més de la meitat dels estudiants a la majoria de països. Malgrat tot, encara es plantegen alguns obstacles a l'accés entre cicles, a banda de la necessitat d'un major diàleg amb la intervenció dels governs, les institucions i els agents socials adreçat a incrementar l'ocupabilitat dels titulats de grau, fins i tot en els llocs adequats del sector públic.

Adoptem un marc general per a les qualificacions a l'EEES comprès en tres cicles (incloent, dins els contextos estatals, la possibilitat d'obtenir qualificacions intermèdies), descriptors genèrics per a cada cicle basats en els resultats de l'aprenentatge i les competències, i intervals de crèdits en el primer i el segon cicle. Ens comprometem a elaborar uns marcs estatals per a les qualificacions que siguin compatibles amb el marc general de qualificacions de l'EEES abans de l'any 2010, i a endegar la feina abans de l'any 2007. Demanem informació al Grup de Seguiment sobre la implementació i el desenvolupament addicional del marc general.

Recalquem la importància de garantir la complementarietat entre el marc general per a l'EEES i un marc més ampli proposat per a les qualificacions per a l'aprenentatge al llarg de la vida que englobi l'educació general, així com l'educació i la formació professionals que es desenvolupen actualment tant a la Unió Europea com entre els països participants. Sol·licitem a la Comissió Europea la realització d'un procés de consulta, a mesura que la tasca vagi avançant, que compti amb la participació de totes les parts implicades en el procés de Bolonya.

Assegurament de la qualitat

Pràcticament tots els països han fet els preparatius necessaris per establir un sistema d'assegurament de la qualitat basat en els criteris definits en el Comunicat de Berlín i amb un alt grau de cooperació i interacció.

Malgrat tot, encara resta molt de camí per recórrer, en concret pel que fa a la participació dels estudiants i la cooperació internacional. A més, instem les institucions d'educació superior a prosseguir amb els seus esforços per potenciar la qualitat de les seves activitats a través de la

introducció sistemàtica de mecanismes interns i la seva correlació directa amb l'assegurament de la qualitat externa.

Adoptem els estàndards i les directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'Espai Europeu d'Educació Superior proposats per la Xarxa Europea per a l'Assegurament de la Qualitat en l'Educació Superior (ENQA). Ens comprometem a introduir el model proposat per a la revisió d'experts de les agències d'assegurament de la qualitat en l'àmbit estatal, respectant alhora les directrius i els criteris comunament acceptats. Acolim de bon grat el principi de registre europeu dels organismes d'assegurament de la qualitat basat en una revisió estatal. Sol·licitem el desenvolupament addicional dels detalls pràctics de la implementació per part de l'ENQA en col·laboració amb l'EUA, l'EURASHE i l'ESIB mitjançant la devolució d'un informe a través del Grup de Seguiment. Subratllem la importància de la cooperació entre organismes de reconeixement estatal amb vista a millorar el reconeixement mutu de les decisions d'acreditació o d'assegurament de la qualitat.

Reconeixement de titulacions i cicles d'estudi

Hem pogut verificar que 36 dels 45 països participants ja han ratificat la Convenció de Reconeixement de Lisboa. Instem els que encara no ho han fet a ratificar la Convenció al més aviat possible. Ens comprometem a garantir la plena implementació dels seus principis, i a incorporar-los a la legislació estatal segons escaigui. Fem una crida a tots els països participants perquè abordin els problemes de reconeixement identificats per les xarxes ENIC/NARIC. Redactarem plans d'actuació estatal per millorar la qualitat del procés associat al reconeixement de les qualificacions estrangeres, els quals formaran part de cadascun dels informes estatals del país per a la propera conferència ministerial. Expressem el nostre suport als textos complementaris a la Convenció de Reconeixement de Lisboa i instem totes les autoritats estatals i altres parts interessades a reconèixer les titulacions conjuntes compartides atorgades a dos o més països de l'EEES.

Veiem el desenvolupament dels marcs estatals i europeus per a les qualificacions com una oportunitat addicional d'incorporació de l'aprenentatge al llarg de la vida a l'educació superior. Treballarem amb institucions d'educació superior i d'altres per poder millorar el reconeixement de l'aprenentatge previ, inclòs, en la mesura que es pugui, l'aprenentatge no formal tant per a l'accés als programes d'educació superior com en qualitat d'elements que en siguin integrants.

III. NOUS REPTES I PRIORITATS

L'educació superior i la recerca

Volem subratllar la importància de l'educació superior en l'estimulació de la recerca i en la importància que té la investigació en l'apuntament de l'educació superior per

al desenvolupament econòmic i cultural de les nostres societats i per a la cohesió social. Hem corroborat que els esforços endegats envers la introducció d'un canvi estructural i la millora de la qualitat de la docència no haurien de manllevar l'esforç de consolidació de la recerca i la innovació. Per tant, volem emfatitzar la importància de la recerca i la formació investigadora en el manteniment i la millora de la qualitat, així com en la potenciació de la competitivitat i l'atractiu de l'EEES. Amb vista a aconseguir uns millors resultats, reconeixem la necessitat de millorar la sinergia entre el sector de l'educació superior i altres sectors investigadors a través dels nostres països respectius i entre l'EEES i l'Espai Europeu de Recerca.

Per tal d'assolir aquests objectius, cal que les qualificacions de doctorat estiguin plenament alineades amb el marc general de l'EEES per a les qualificacions, mitjançant la utilització de l'estratègia basada en els resultats. El component essencial de la formació doctoral és l'avenç en el coneixement a través de la recerca original. Tenint en compte la necessitat d'uns programes doctorals estructurats i d'una supervisió i avaluació transparents, considerem que la càrrega normal de treball del tercer cicle a la majoria de països correspondria a 3-4 anys a temps complet. Instem les universitats a garantir que els seus programes doctorals promoguin la formació interdisciplinària i el desenvolupament d'unes competències transferibles, tot satisfent les necessitats del mercat laboral més ampli. Necessitem un increment generalitzat de candidats doctorals que facin carreres de recerca dins l'EEES. Els participants en programes de tercer cicle, segons el nostre parer, tant poden ser qualificats d'estudiants com d'investigadors en una fase preliminar. Encomanem al Grup de Seguiment de Bolonya la tasca de convidar l'Associació d'Universitats Europees, juntament amb altres membres interessats, a l'elaboració d'un informe sota la responsabilitat del Grup de Seguiment, que serà presentat als ministres l'any 2007, sobre el desenvolupament addicional dels principis bàsics dels programes doctorals. Cal evitar una regulació excessiva dels programes doctorals.

La dimensió social

La dimensió social del procés de Bolonya és una part integrant de l'EEES i una condició necessària per a l'atractiu i la competitivitat de l'EEES. Per tant, renovem el nostre compromís d'igualtat en l'accessibilitat a la qualitat de l'educació superior per a tothom, i subratllem la necessitat d'oferir unes condicions adients als estudiants que els permeti finalitzar els seus estudis sense haver de superar obstacles relacionats amb la seva situació social i econòmica. La dimensió social inclou mesures adoptades pels governs per ajudar els estudiants, especialment els pertanyents a grups desfavorits socialment, en aspectes financers i econòmics, i per oferir-los serveis d'orientació i assessorament destinats a ampliar el seu accés.

Mobilitat

Reconeixem que la mobilitat d'estudiants i de personal entre tots els països participants continua essent un dels objectius clau del procés de Bolonya. Conscients dels molts reptes permanents que cal superar, corroborem el nostre compromís per facilitar la transferibilitat de beques i préstecs quan escaigui a través de l'acció conjunta, amb l'objectiu de fer realitat la mobilitat dins l'EEES. Intensificarem els nostres esforços per eliminar els obstacles a la mobilitat tot facilitant el lliurament de visats i permisos de treball i encoratjant la participació en programes de mobilitat. Instem les institucions i els estudiants a fer un ús exhaustiu dels programes de mobilitat, advocant pel ple reconeixement dels períodes d'estudi a l'estranger en el marc d'aquests programes.

L'atractiu de l'EEES i la cooperació amb altres parts del món

Cal que l'Espai Europeu d'Educació Superior estigui obert i resulti atractiu en altres indrets del món. La nostra aportació envers l'educació per a tothom s'hauria de basar en el principi del desenvolupament sostenible i avenir-se a la tasca internacional endegada sobre les directrius de desenvolupament per a la dotació de qualitat a l'educació superior transnacional. Reiterem que els valors acadèmics haurien de prevaler en el marc de la cooperació acadèmica internacional.

Considerem l'Espai Europeu d'Educació Superior com un particip dels sistemes d'educació superior en altres regions del món, estimulant un intercanvi equilibrat d'estudiants i personal i la cooperació entre institucions d'educació superior. Subratllem la importància de l'entesa intercultural i el respecte. Desitgem fomentar la comprensió del procés de Bolonya en altres continents tot compartint les nostres experiències en els processos de reforma amb les regions veïnes. Posem èmfasi en la necessitat de diàleg sobre qüestions d'interès mutu. Constatem la necessitat d'identificar regions associades i de fomentar l'intercanvi d'idees i experiències amb aquestes regions. Sol·licitem al Grup de Seguiment l'elaboració i l'adopció d'una estratègia per a la dimensió externa.

IV. AVALUACIÓ DELS AVENÇOS PER A L'ANY 2007

Encomanem al Grup de Seguiment la continuació i l'ampliació del procés d'avaluació i la seva informació puntual per a la propera conferència ministerial. Esperem que l'avaluació es basi en la metodologia adequada i que prossegueixi en els camps del sistema de titulacions, l'assegurament de la qualitat i el reconeixement de titulacions i períodes d'estudi i, posant-nos com a data límit l'any 2007, la conclusió en gran mesura de la implementació d'aquestes tres prioritats intermèdies.

En concret, cercarem progressos en:

- la implementació dels estàndards i les directrius per a l'assegurament de la qualitat proposats en l'informe de l'ENQA;
- la implementació dels marcs estatals per a les qualificacions;
- l'atorgament i el reconeixement de titulacions conjuntes, inclòs el títol de doctorat;
- la creació d'oportunitats per a unes vies d'aprenentatge flexibles en l'educació superior, inclosos els processos per al reconeixement de l'aprenentatge previ.

També encomanem al Grup de Seguiment la presentació d'unes dades comparables sobre la mobilitat del personal i els estudiants, i també pel que fa a la situació social i econòmica dels estudiants dels països participants com a base per a l'avaluació futura i l'oportuna presentació d'informes per a la propinent conferència ministerial. L'avaluació futura haurà de tenir en compte la dimensió social tal com l'hem definida més amunt.

V. PREPARACIÓ PER AL 2010

A partir dels èxits obtinguts fins ara en el procés de Bolonya, volem establir un Espai Europeu d'Educació Superior basat en els principis de qualitat i transparència. Cal valorar la riquesa del nostre patrimoni i la nostra diversitat cultural en la nostra aportació a una societat basada en el coneixement. Ens comprometem a defensar el principi de responsabilitat pública per a l'educació superior en el context de les societats modernes complexes. Atès que l'educació superior se situa en el punt de confluència de la recerca, l'educació i la innovació, també és la clau de la competitivitat europea. Amb la proximitat a l'any 2010, reforcem el nostre compromís de garantir que les institucions d'educació superior gaudeixin de l'autonomia necessària per poder posar en

pràctica les reformes convingudes, i reconeixem la necessitat de finançament sostenible per part de les institucions.

L'Espai Europeu d'Educació Superior està estructurat al voltant de tres cicles, on la funció de cadascun dels nivells és preparar l'estudiant per al mercat laboral, per a la creació de competències addicionals i per a una ciutadania activa. El marc general per a les qualificacions, el conjunt acordat de normes i directrius europees per a l'assegurament de la qualitat i el reconeixement de títols i cicles d'estudi també són característiques clau de l'estructura de l'EEES.

Avalem l'estructura de seguiment establerta a Berlín, amb la inclusió de l'Estructura Paneuropea de la Internacional d'Educació (IE), la Xarxa Europea per a l'Assegurament de la Qualitat en l'Educació Superior (ENQA) i la Unió de Confederacions de la Indústria i d'Organitzacions Empresariales d'Europa (UNICE) com a nous membres consultius del Grup de Seguiment.

A mesura que el procés de Bolonya va menant a l'establiment de l'EEES, cal que considerem les actuacions idònies que ens permetin donar suport al desenvolupament continuat més enllà de l'any 2010, per la qual cosa hem demanat al Grup de Seguiment que faci una anàlisi de totes aquestes qüestions.

La pròxima conferència ministerial la celebrarem a Londres l'any 2007.

*Comunicat de la Conferència de Ministres Europeus
Responsables de l'Educació Superior,
Bergen, 19-20 de maig de 2005*

45 països participen en el procés de Bolonya i són membres del Grup de Seguiment: Albània, Andorra, Armènia, Àustria, Azerbaidjan, Bèlgica (comunitat flamenca i comunitat francesa), Bòsnia i Hercegovina, Bulgària, Croàcia, Xipre, la República Txeca, Dinamarca, Estònia, Finlàndia, França, Geòrgia, Alemanya, Grècia, el Vaticà, Hongria, Islàndia, Irlanda, Itàlia, Letònia, Liechtenstein, Lituània, Luxemburg, Malta, Moldàvia, els Països Baixos, Noruega, Polònia, Portugal, Romania, Rússia, Sèrbia i Montenegro, Eslovàquia, Eslovènia, Espanya, Suècia, Suïssa, l'antiga República Iugoslava de Macedònia, Turquia, Ucraïna i el Regne Unit. A més, la Comissió Europea és un membre amb dret a vot del Grup de Seguiment.

El Consell d'Europa, l'Associació de Sindicats Nacionals d'Estudiants d'Europa (ESIB), l'Estructura Paneuropea de la Internacional d'Educació (IE), la Xarxa Europea per a l'Assegurament de la Qualitat en l'Educació Superior (ENQA), l'Associació d'Universitats Europees (EUA), l'Associació Europea d'Institucions d'Educació Superior (EURASHE), el Centre Europeu d'Educació Superior (UNESCO-CEPES) i la Unió de Confederacions de la Indústria i d'Organitzacions Empresariales d'Europa (UNICE) són membres consultius del Grup de Seguiment.